

ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ

ВЕСТНИК НУУЗ

АСТА NUUZ

МИРЗО УЛУҒБЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ
УНИВЕРСИТЕТИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

**ЖУРНАЛ
1997
ЙИЛДАН
ЧИҚА
БОШЛАГАН**

**2022
1/2/1**

**Ижтимоий-
гуманитар
фанлар
туркуми**

Бош муҳаррир:

И.У.МАЖИДОВ – т.ф.д., профессор.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Р.Х.ШИРИНОВА – ф.ф.д., профессор

Таҳрир хайъати:

Сагдуллаев А.С. – т.ф.д., проф.

Аширов А.А. – т.ф.д., проф.

Баллиева Р. – т.ф.д., проф.

Маликов А.М. – т.ф.д., проф.

Юсунова Д.Ю. – т.ф.д., проф.

Муртазаева Р.Х. – т.ф.д., проф.

Мўминов А.Г. – с.ф.д., проф.

Нишонова О.Ж. – ф.ф.д., проф.

Ахмедов Х.А. – с.ф.д.

Мухаммедова Д.Г. – псих.ф.д.

Болгабоев Х. – фил.ф.д., проф.

Раҳмонов Н.А. – фил.ф.д., проф.

Жабборов Н.А. – фил.ф.д., проф.

Сиддикова И.А. – фил.ф.д., проф.

Садуллаева Н.А. – фил.ф.д., доц.

Арустамян Я.Ю. – фил.ф.д., доц.

Пардаев З.А. – фил.ф.ф.д., PhD.

Масъул котиб: **З. МАЖИД**

ТОШКЕНТ – 2022

МУНДАРИЖА

Тарих

Адлов Ж. Александр Бекевич-Черкасский юришининг маданий мерос намуналаридаги инъикоси	4
Алиязарова Д. Из истории издания газеты на языке бухарских евреев в Фергане	7
Илхомов З. Тарихий далил тизими ва далил хусусиятлари хақида баъзи фикрлар	10
Larason M. XIX asr 30-50-yillarda Buxoro-Rossiya iqtisodiy munosabatlarining rivojlanishi	13
Мусаев Н. XIX аср охири – XX аср бошларида Туркистонда савдо-саноат ва банк капиталининг фаолияти	15
Норқўчқаров Х. Туркистонликларнинг Афғонистонга мухожирлиги хақида айрим мулоҳазалар (XIX асрнинг иккинчи ярми – XX аср 30-йиллари)	20
Орифжонова Г. Қашқадарё этномаданий либосларининг ўзига хослиги (Қашқадарё вилоят тарихи ва маданияти давлат музейи коллекциялари мисолида)	23
Rashidova F., Boltaeva M. 1991-2000 yillarda Jizzax viloyatining kichik biznes va tadbirkorlikda xorijiy investitsion muhitning tarixiy qiyoslovi	28
Сатимов Б. Жанубий Оролбўйи аҳолиси куrollаниш билими саҳифасидан	31
Смесова Е. Исторические корни толерантных отношений в Узбекистане	34
Холмукулов А. XIX аср бошларида Бухоро амирлиги ва Усмонийлар давлати ўртасидаги муносабатларга доир баъзи мулоҳазалар	37
Шарипова Н. 1966-1991 йилларда педагог ходимлар кийиниш маданиятининг ўзгариб бориши (Фарғона vodiysi мисолида)	41
Shukurov R. Buxoro amirligi tadqiqotlarining tarixshunosligi masalalari	45
Эргашева Х. Фарғона вилоятида нефть саноатининг шаклланиши	48
Фалсафа, Педагогика, Психология, Методика, Социология, Сўёсий фанлар	
Abdullayeva D. Didactic methods of student materials in teaching foreign languages in medicine	52
Абдуллаева Р. Интернет-ресурсы в обучении медицинской терминологии русского языка	56
Abraimova N. The importance of using pedagogical technologies in foreign language lessons	60
Азизов А. Жамиятда хотин-кишларнинг иқтимоий мақоми ва ролини мустақкамлашда гендер тенглиги	63
Айтубганов У. Творческого мышления как категории науки и познавательного процесса личности	67
Алимардонов Т. Давлат ва жамият бошқарувида иқтимоий муносабатлар зиддиятлари	71
Алимухамедова Н. Этномиллий концепцияларнинг тахлил этишда анъанавий ёндошувлар	75
Аллаяров О., Ботиров М. Интернет имкониятларидан ахборотлашган жамиятда фойдаланишнинг ахамияти	79
Анашов В. Боксчилар фаолиятининг индивидуал стилини ҳисобга олган ҳолда мусобақаолди тайёргарлигини такомиллаштириш	82
Asrorov I. Ko'rish imkoniyati cheklangan talabalarga chet tili o'qitishning muammolari va yechimlari	85
Аҳмедов Т. Олий мажлис – замонавий кенгаш институти сифатида	88
Аҳмедов Х. Экологик хавфсизлик сўёсатини инсонпарварлаштиришни тарихий даврлаштириш тамойиллари	92
Ahmedova M. ARM faoliyatida tilshunoslik fanlaridan mustaqil topshiriqlar tuzishda modul-kredit tizimining joriy etilishi	95
Ahmedova O. Toshkent viloyati nikoh to'yi marosimlarining etnobududiy xususiyatlari	98
Baratova D. Using flipped method in the classroom	102
Бегимкулов З., Нарзиева Н. Малака ошириш жараёнида спорт турлари бўйича тренер-ўқитувчиларнинг иқтимоий-маданий компетентлигини ривожлантириш	105
Жаббаров З., Файзиев М. Хориз давлатларнинг куrollи кучларида ахлокий-руҳий тайёргарликнинг шаклланиши	109
Жўраев Р., Тўхтасинов Б. Иқтимоий-сўёсий институт сифатида давлатнинг тарихий тадрикийлиги	113
Jo'raho'jayev M. Uyda yakka tartibdagi ta'lim darslari samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish	116
Yo'ldashev Sh. O'zbekiston yoshlarining huquqiy ong va huquqiy madaniyatining shakllanishi	117
Казакова М. Азизиддин Насафийнинг илмий-педагогик қарашлари тахлили	120
Каримов Ф. Контроль уровня уровня специальной физической подготовки футболистов высокой квалификации	123
Karimov F. Developing a combination of health exercises for middle ages 45-60 years, taking into physical fitness	127
Qayumova Sh. O'quvchilarning matematika va tabiiy fanlarga oid savodxonligini aniqlashda TIMSS xalqaro baholash dasturining ahamiyati	130
Мамирова О. Бошқарувида гендер тенгликни таъминлаш истиқболлари	134
Mirrahimova G. Methodological-integration model of teaching audiovisual translation	138
Муминова Г. Энергетические ресурсы Центральной Азии	142
Murodova Z. Interaction of the formation of methodological culture in future teachers with the scientific world	146
Mukhametov A. Scientific and methodical basis of management of loads in physical education and public sports health	150

UDK:37.02

*Maloxat AXMEDOVA,
Toshkent tibbiyot akademiyasi
O'zbek va xorijiy tillar kafedrasini mudiri, p.f.n. dotsent
Email: ahmedova_m@mail.ru*

QDPI ped.fan.dok. M.Xushnazarova taqrizi ostida

ARM FAOLIYATIDA TILSHUNOSLIK FANLARIDAN MUSTAQIL TOPSHIRIQLAR TUZISHDA MODUL-KREDIT TIZIMINING JORIY ETILISHI

Annotatsiya

OTM Kredit-modul tizimi va ARM faoliyati asosida OTMda mustaqil ta'lim faoliyatini takomillashtirishning integratsion-metodik yondashuvi, oily ta'lim muassasalari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish, mustaqil boshqaradigan OTM faoliyati tahlil etilgan. Oliy ta'lim muassasalarini ilg'or jahon tajribalari asosida yaratiladigan yangi avlod darsliklari, kredit-modul tizimining tamoyillariga asoslanadi. Shaxsga yo'naltirgan ta'limni tashkil etish va ta'limda shaffoflikka erishish, ta'limda moslashuvchanlikni kuchaytirishi hamda talabalar mobilligini kuchaytirish ECTS kredit-modul tizimi tarkibi ikki zarur elementdan iborat ekanligi muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: didaktik, nazariy- pedagogik yondashuvlar, oliy ta'lim, o'zbek tili o'qitish metodikasi, zamonaviy o'qitish talablari, o'quv topshiriqlari, lingvodidaktik kompetentsiya.

ВНЕДРЕНИЕ МОДУЛЬНО-КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АРМА ПО СОЗДАНИЮ САМОСТОЯТЕЛЬНЫХ ЗАДАЧ ОТ ЯЗЫКОВЫХ НАУК

Аннотация

На основе кредитно-модульной системы вуза и деятельности ИРЦ анализируется комплексный подход к совершенствованию деятельности самостоятельного образования в высшей школе, деятельность высших учебных заведений, местного самоуправления, самостоятельных вузов. Учебники нового поколения, создаваемые высшими учебными заведениями на основе передового мирового опыта, строятся на принципах кредитно-модульной системы. Важно, что структура кредитно-модульной системы ECTS состоит из двух необходимых элементов: организация личностно-ориентированного обучения и достижение прозрачности в образовании, усиление гибкости в образовании и усиление студенческой мобильности.

Ключевые слова: дидактический, теоретико-педагогический подходы, высшее образование, методика обучения узбекскому языку, современные требования к обучению, задания, лингводидактическая компетенция.

INTRODUCTION OF MODULE-CREDIT SYSTEM IN ARM ACTIVITIES IN CREATION OF INDEPENDENT TASKS FROM LINGUISTICS

Annotation

On the basis of the credit-module system of the university and the activities of the IRC, an integrated approach to improving the activities of independent education in higher education, the activities of higher education institutions, local self-government, independent universities are analyzed. The new generation of textbooks created by higher education institutions on the basis of advanced world experience is based on the principles of the credit-module system. It is important that the structure of the ECTS credit-module system consists of two necessary elements: the organization of person-centered education and achieving transparency in education, strengthening flexibility in education and strengthening student mobility.

Key words: didactic, theoretical and pedagogical approaches, higher education, methods of teaching the Uzbek language, modern learning requirements, assignments, linguodidactic competence.

Kirish. Dunyoda oily ta'lim tizimi talabalarining mustaqil faoliyatiga asoslanganligi bilan muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan davlatlarda tillarni o'qitishga doir ilmiy adabiyotlarda o'quv topshiriqlarining mazmuniga, samaradorlik darajasiga alohida e'tibor beriladi va ta'lim jarayonida mustaqil ta'lim topshiriqlaridan savol, tezkor savol-javob, topshiriq vaqta matn tahlillari va mashqlardan unumli foydalaniladi. Xalqaro tajribada o'quv topshiriqlari o'zaro muloqotning samarali bo'lishiga qaratiladi. Amalda foydalanilgan mustaqil, o'quv topshiriqlari avvaldan belgilangan ma'lum mezonlar asosida shakllantiriladi.

O'zbekistonda ham oily ta'lim tizimida modul-kredit tizimiga o'tish jarayonlarida islohot kechmoqda. Bunga tayyor bo'lish uchun talabalarda mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish zarur. Tilshunoslik fanlari ona tili o'qitish metodikasi lingvodidaktik kompetentsiyaviy yondashuvga asoslanmoqda, dars jarayonida lingvistik

kompetentsiyalarni shakllantirish nutqiy kompetentsiyalarni rivojlanishiga olib kelish ko'zda tutilmoqda. Xalqaro tajribalar asosida til o'rganishga qo'yilgan aniq talablar orqali (tiglab tushunish), (gapirish), (o'qish) va (yozish) malakalari rivojlantiriladi. Ona tili o'qitishda mazkur yondashuvdan biroz ijodiyroq foydalanish maqsadga muvofiq, bizningcha. Chunki talabalar tilning tashuvchilari sifatida muayyan nutqiy ko'nikma va malakalarga ega bo'lgan holda OTM ga keladilar. Talabalarda ona tilidan (ular tilning tashuvchilari bo'lgani uchun) ba'zi ko'nikmalargina rivojlantiriladi, asosan ulardagi lingvodidaktik ko'nikmalarni takomillashtirish galdagi vazifamiz hisoblanadi. Ayniqsa, o'zbek tili va adabiyoti o'qituvchilari ona tilida matn yoki suhbatni tinglab tushunadi, o'qiy oladi, gapira oladi va yoza oladi. Bunday vaziyatda ona tili o'qitish metodikasining didaktik vazifasi talabalarda eshitganlarni to'g'ri tushuna olish, adabiy tilde ravon mantiqan izchil gapira olish, matnni o'qib tushuna olish

hamda to'g'ri va mazmunli yoza olish ko'nikmalarini takomillashtirish lozim.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Oliy ta'lim muassasasiga yangi kelgan birinchi kurs talabalarning axborotga bo'lgan ehtiyoji bitiruvchi talabalarning ehtiyojidan katta farq qiladi, doimiy ravishda talabalarda o'z ustida mustaqil ishlash va shaxsiy rivojlantirish, shuningdek talabani ijodiy salohiyatini ochib berish, o'qish doirasidan tashqari o'z kasbiga va kasb fanlariga qiziqishini ochib berish kabi ishlarda talabalarni qo'llab quvvatlash muhim ahamiyatga ega [3]. ARM fondi mahalliy nashriyotlardan, boshqa universitetlardan, kitob mualliflaridan, Masalam Toshkent Yuridik universiteti Respublika oily ta'lim muassasalari orasida namunali ARM faoliyatida mustaqil ta'lim olish uchun foydalaniladigan Glazgo universiteti (London, Buyuk Britaniya, 146 ta kitob), Boston kolleji yuridik fakulteti (86 ta kitob) kabi xorijiy sheriklardan olingan adabiyotlar bilan ta'minlanganligi muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, Nagoya universiteti (36 ta kitob), London yuridik maktabi (37 ta kitob), Finlyandiya universiteti (3 ta kitob), shuningdek Germaniyaning Xalqaro Hamkorlik Jamiyati va O'zbekiston Respublikasining Qizil yarim oy jamiyati (1500 ga yaqin kitob mavjud) Axborot-resurs markazida hozirgi vaqtda jahon ilmiy huquqiy ta'lim bazalaridan foydalanish imkoniyati yaratilgan. Bugungi kunda oily ta'lim muassasalaridagi bunday namunali tizimni joriy etishda keng qamrovli seminar -treninglar olib borilmoqda. Tadqiqot doirasida tahlillarga e'tibor qaratsak aynan ARMning boy manbalar egaligi asosida kredit-modul tizimiga o'tishi va kredit-modul tizimi AQShda eng birinchilardan joriy etilganligiga guvoh bo'lamiz. ECTS kredit-modul tizimi o'zagi ham AQSh akademik kredit tizimi tamoyillari yotadi. Kredit-modul tizimi ilk bor XIX asming ikkinchi yarmida AQShda joriy etilgan. 1869 yilga kelib Garvard Universitetiga o'sha davrning eng ilg'or fikrlashchilaridan bo'lgan Charles Elliot prezident etib saylanadi. Garvard Universitetida talabalar o'quv dasturida taklif qilinadigan fanlar orasidan o'zlari xohlagan, qiziqqan fanlarni tanlab, o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Talaba o'qish dasturini ma'lum ma'noda o'zi shakllantirish imkoniyatiga ega bo'lgan edi. Universitet fanlari ro'yxatini iqtisodiyot, mehnatbozori va talabalar ehtiyojlariga mos fanlar egallay boshlaydi. O'z fanlariga talabalarni jalb qilish maqsadida o'qituvchilar ham dars mashg'ulotlari sifatini yaxshilashga va mustaqil ta'limni yaxshilashga harakat qila boshlaydi. Dars mashg'ulotlarida talabalarning faolligi ham ancha ortadi. Qat'iy o'quv dasturlardan voz kechgandan so'ng, universitet oldida bir qancha savollar tug'ila boshlaydi. Talabalarning kursdan-kursga o'tishi yoki bitirishi qanday mezonlar asosida amalga oshirilishi mumkin. Talabalarning o'qish dasturidagi rivojlanishini nimalar bilan o'lchash mumkin? Talabalar mutaxassis sifatida shakllanishi uchun qancha bilim egallashi kerak.

Oddiy yechim: har bir fanga uning o'qish yuklamasidan kelib chiqib ramziy o'lchov birliklari, ya'ni kreditlar taqsimlanishi kerakligini his etishadi. Asta-sekinlik bilan boshqa universitetlar ham Garvard Universiteti amaliyotini o'zlarida qo'llay boshlaydi. Qaysi universitetlar shu amaliyotni qo'llasa, yoshlar orasida shu universitetlarga qiziqish orta boshlaydi. Kredit tizimi tamoyillarini AQSh oily ta'lim muassasalarida yanada kengroq tarqalishining keyingi bosqichi 1900 yillar boshlarida ro'y berdi. 1906 yilda AQShdagi po'lat sanoati magnati, Endyu Kamegi oily ta'lim muassasalarining o'qituvchilarini qo'llab-quvvatlash maqsadida "Ta'limni rivojlantirish jamg'arma" sini (TRJ) ni tashkil etishadi. Jamg'arma Endyu Kamegi pullarini o'qituvchilarga ular o'qitgan fan kreditlari miqdoriga qarab taqsimlashga qaror qiladi. 1976 yilda Yevropa Ittifoqi davlatlari ta'lim vazirlari mazkur davlatlar universitetlari

o'rtasida hamkorlikda o'qish dasturlari joriy etish borasida kelishuvga erishishadi [1].

Tadqiqot metodologiyasi. Loyihani amalga oshirish va amaliyotga tatbiq etish uchun loyihaning moliyaviy va huquqiy tomonlarini ishlab chiqishda 10 yildan ko'proq vaqt kerak bo'ldi. 1987 yilda Yevropa ittifoqining London Sammiti davomida ittifoq a'zo mamlakatlari OTMLari o'rtasida talabalar almashinuvini qo'llab-quvvatlovchi Erasmus (ERASMUS) dasturi tashkil etiladi. Dastur muvaffaqiyati uchun eng muhim shartlardan biri bu talabalar xorijda o'rgangan fanlari o'z universitetiga qaytgandan so'ng tegishli ta'lim darajasini qo'lga kiritishlari uchun tan olinishiga erishish edi. 1989 yilga kelib Yevropa Ittifoqida yangi kredit-modul tizimi qoidalari ishlab chiqiladi va uni European Credit Transfer System (ECTS) deb nomlaydi. Yevropa Ittifoqi davlatlari universitetlari o'rtasida talabalar almashinuvini rivojlana boshlaydi. 1999 yilga kelib Yevropada Bolonya ta'lim tizimi jarayoni deb atalgan Yevropa mamlakatlari oily ta'lim vazirliklari o'rtasida o'zaro hamkorlikni rivojlantirish xalqaro forumi ish boshlaydi. Forumning maqsadi Yevropa davlatlarida oily ta'lim standartlari va sifatini uyg'unlashtirishga qaratilgan edi. Hozirda ECTS kredit-modul tizimi Yevropaning 48 davlati oily ta'lim muassasalari tomonidan turli darajada ta'limni boshqarish usuli sifatida foydalanib kelinmoqda. Yevropadagi eng qadimgi oily o'quv yurtlari Salernodagi Oliy tibbiyot maktabi va Bolonya universiteti (Italiya, XI asr), Parij universiteti (Fransiya, XII asr), Kembrij va Oksford universitetlari (Angliya, XIII asr). 1400-yilga kelib Yevropada 55 ta universitet faoliyat yuritgan va har bir universitetda kutubxona bo'lgan, 1756-yilda ochilgan, Rossiyada Moskva universiteti kutubxonasi o'zining birinchi kunlaridanoq nafaqat universitet, balki ommaviy kutubxona sifatida ham ishladi. O'zbekistonda universitet kutubxonasi 1918-yilda Markaziy Osiyo va Qozog'istonda oily ta'lim asoschisi hisoblangan Turkiston xalq universiteti, hozirgi Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti negizida tashkil etilgan. Bundan tashqari, u butun O'rta Sharqdagi birinchi universitetdir (Tehron universiteti 1934-yilda tashkil etilgan, 1946-yilda Kobul universiteti, O'rta Osiyoda eng qadimgi, Toshkent universitetidan keyin, Samarqand universiteti 1927-yilda tashkil etilgan). Demak, ko'rinib turibdiki ARM bilan OTMda kredit tizimni joriy etishda eng avvalo bir-biriga integratsion bo'lgan jihatlarga e'tibor qaratamiz. [2,68] ECTS – Kredit to'plash va ko'chirishning Yevropa tizimi, kredit ta'lim olish natijalariga ko'ra talaba tomonidan muayyan fan bo'yicha o'zlashtirilgan o'quv yuklamasining o'lchov birligi hisoblanadi. Kuzatishlarimiz va olib borayotgan tadqiqotlarimiz natijasida OTM Kredit-modul tizimi va ARM faoliyati asosida OTMda mustaqil ta'lim faoliyatini takomillashtirishning integratsion-metodik yondashuvi asosida bugungi kunning eng dolzarb kredit ta'limiga xos muammolariga duch kelishimiz tabiiy hol. [1,57]. Ta'lim dasturi – Bakalavriat yo'nalishi va magistratura mutaxassisliklaridan biri bo'yicha barcha o'quv-me'yoriy hujjatlar majmui, normativ hujjatlar, umumiy ma'lumotlar, xizmat va resurlar, o'quv fanlari dasturlari to'g'risida axborot va h.k. Fanlar katalogi – Har bir ta'lim yo'nalishi (mutaxassislik) bo'yicha majburiy va tanlov fanlari haqida ma'lumotlar majmui. Fan kodi, fan nomi, qisqacha tavsifi, kredit miqdori, semestri, PO' haqida ma'lumot; GPA – o'zlashtirgan ballarning o'rtacha qiymati. GPA har semestr va har bir o'quv yilida o'qitilgan fanlar bo'yicha talabani krediti va baholarining ko'paytmasi va qo'shilmasi o'rtachasini hamda shu asosda talabani kursdan kursga o'tishi yoki qoldirilishini belgilab beradi, shuningdek akademik mobillikni amalga oshirish uchun asos bo'ladi.

Tahlil va natijalar. Kredit to'plash – har bir semestr uchun ajratilgan 30 kreditni har bir fan kesimida YN natijasiga

qarab, taqdim etiladi. Bunda tegishli semestrda fanlarga ajratilgan kreditlarni olishi uchun talaba ushbu fanlardan YN asosida ijobiy baho, ya'ni 3, 4, 5 baholar olsagina, ajratilgan kredit to'liq taqdim etiladi. Baholash – OO'MTVning 2018-yil 9-avgustdagi 19-2018-sonli buyrug'i asosida tasdiqlangan Nizom bo'yicha talabalar fanlar kesimida baholanadi. Bunda fanlardan talabalarni baholash uchun oraliq va yakuniy nazorat turlaridan foydalaniladi. Ammo kursdan kursga qoldirish VMning 2020-yil 31-dekabrda 824-sonli qarori asosida amalga oshiriladi. Akademik qarzdorlik - 1-holatda agar talaba muayyan fandan ON turidan qoniqarsiz baho olsa, yoki fanga ajratilgan auditoriya soatlarining 25 foizini va undan yuqorisini sababsiz qoldirsa, YN turiga kiritilmaydi va akademik qarzdor hisoblanadi; 2-holatda agar talaba muayyan fandan YN turidan qoniqarsiz baho olsa, yoki ishtirok etmasa, akademik qarzdor hisoblanadi. Ikkala holatda ham kredit taqdim etilmaydi. Akademik qarzdorlik talabani kursdan kursga qoldirish uchun asos bo'lmaydi, lekin GPA qiymatining yetarli bo'lmasligiga olib keladi, natijada GPA qiymati (2,4 – 3,0 qiymat oralig'ida belgilanadi) universitet tomonidan belgilangan miqdor bo'yicha amalga oshiriladi. Akademik qarzdorlikni bartaraf etish uchun talaba o'z hisobidan keyingi semestr davomida yoki yozgi ta'til vaqtida qayta o'zlashtirib, tegishli nazorat turini qayta topshirib, ijobiy baho olish natijasida bartaraf etadi.

O'qish yuklamasi – talaba tomonidan o'quv faoliyatining barcha turlari (auditoriya va mustaqil ta'lim mashg'ulotlari, kurs ishi, amaliyotlar) amalga oshirish uchun kreditlarga mos ravishda soatlar hajmi; Transkript – talabani akademik ma'lumotlari hamda har semestrda o'qitilgan fanlar ro'yxati, o'zlashtirilgan baholar, kreditlar va GPA qiymatining ko'rsatgichlarini o'z ichiga olgan namunaviy shakldagi hujjat (Amaldagi baholash daftarchasining muqobili shaklidagi hujjat). Talabani shaxsiy elektron kabineti – talabaga o'quv jarayoniga tegishli ma'lumotlarning o'z elektron sahifasida aks ettirilishi, o'quv reja, fan dasturi, fanlar katalogi, dars jadvalini tuzish, ta'lim traektoriyasi, stajirovka ma'lumotnomasi, transcript, qaydnomalari, tanlov fan va PO'ni tanlash imkoniyati, o'quv

adabiyotlar ro'yxati va h.k. PO'ning shaxsiy elektron kabineti – PO' haqida ma'lumot, o'quvga tegishli ma'lumotlarning o'z elektron sahifasida aks ettirilishi: o'quv reja (ishchi), fan dasturi (sillabus), fanlar katalogi, qaydnoma, dars jadvalini tuzish, talabalar ro'yxati, baholash me'zonlari, davomat jurnali, o'quv adabiyotlar ro'yxati, savol-topshiriqlar to'plami, shaxsiy ish rejasi, ilmiy-uslubiy ishlari va h.k. Kredit-modul tizimining tamoyillari - shaxsga yo'naltirgan ta'limni tashkil etish (student-centered learning). Ta'limda shaffoflikka erishish (transparency) va ta'limda moslashuvchanlikni kuchaytirish (improving flexibility), shuningdek, talabalar mobilligini kuchaytirish (improving student mobility). Barcha turdagi o'quv ishlari 54 soat, Auditoriyqa mashg'uloti 24-32 soat. O'qishning normativ muddati 4 yil. O'quv jarayoni 204 hafta. ECTS kredit-modul tizimi tarkibi ikki zarur elementdan iborat. O'qish yuklamasi (learning workload) va o'qish natijalari (learning outcomes) kredit. O'quv yuklamasi 30 soat (Learning workloads)dan iborat bo'lib, 40 % Kontakt soat (12 soat) va 60 % mustaqil ta'lim soati. Demak, talaba o'quv yuklamasining tarkibiy qismlariga fanlarni kreditlarga ajratish: modular va non-modular. Kurs davomida bir xil kredit miqdoriga teng fanlar va kurs davomida har xil kredit miqdoriga teng fanlar. Talaba o'quv yuklamasining tarkibiy qismlari. Kreditlar miqdoriga ko'ra Bakalavr - 240 kredit. Magistratura – 120 kredit. Fanlar esa asosiy, tanlov va fakultativ[1].

Xulosa. Xulosa o'rinda shuni qayd etish lozimki, talabani shaxsiy ta'lim trayektoriyasi talaba tomonida tanlangan hamda unga ketma-ketlikda bilimlar to'plash va hoqlagan kompetensiyalar yig'indisiga ega bo'lish imkoniyatini beradigan yo'nalish (marshrut). Ta'lim trayektoriyasi institusional hujjatlar va yo'riqnomalar yordamida tuzilishi hamda turli ta'lim trayektoriyalari natijasida bir xil malaka olishga olib kelishi mumkin. Ushbu jarayonda talaba majburiy fanlardan tashqari tanlov fanlarni va PO'larni mustaqil tanlash imkoniyatiga ega bo'ladi. O'quv yilining boshida 1 hafta kredit ta'lim tizimiga kirish haftaligada amalga oshiriladi.

ADABIYOTLAR

1. Usmonov B.Sh, Habibullaev R.A. Oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayonini kredit-modul tizimida tashkil qilish. O'quv qo'llanma. T. "Tafakkur" nashriyoti, 2020 y. 120 bet.
2. Axmedova M.E. Pedagogika nazariyasi va tarixi (O'quv qo'llanma) – T.: Tafakkur bo'stoni, 2011.134 b.
3. Shodmonova Sh.S., Axmedova M.E.va boshalar. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. - T.: "Fan va texnologiyalar" nashriyoti, 2019.
4. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.- T.:2006.